

Mediacja na Ukrainie: rzeczywistość i perspektywy – wywiad z prof. *Władysławem Fedorenko*¹

Jak wygląda wprowadzanie mediacji na Ukrainie? Jakie jest prawdopodobieństwo, że dziś Ukraina będzie dążyć do promowania „polubownych” metod rozwiązywania sporów i konfliktów?

Poruszone kwestie są istotne, ale krótka odpowiedź nie jest możliwa. Zainteresowanie społeczeństwa polubownym rozwiązywaniem sporów i konfliktów, a zwłaszcza mediacją, jest znaczne. Osoby fizyczne i prawne chcą konstruktywnie rozwiązywać konflikty, oszczędzając pieniądze i nerwy oraz oczekują elastycznego podejścia zwłaszcza w kontrowersyjnych sprawach.

Skuteczność pojednawczego rozstrzygnięcia sporów i konfliktów zależy od utrzymania więzi z kontrahentami w sprawach cywilnych i handlowych, pomiędzy pracodawcą a pracownikiem w sporach pracowniczych, między małżonkami, rodzicami i dziećmi w konfliktach rodzinnych. Nie we wszystkich przypadkach, nawet sprawiedliwy proces przynosi satysfakcję i komfort stronom, co implikuje dalsze postępowania prawne.

Równoległe, ukraińska rzeczywistość prawna jest taka, że rozwiązanie większości sporów w tradycyjnym postępowaniu sądowym, polega na utwierdzeniu swojej pozycji, udokumentowaniu jej dowodami. W tym kontekście mediacja jest dobrą alternatywą dla sądowego rozstrzygnięcia sporów.

Co więcej, korzystanie z mediacji w państwie prawa może zmniejszyć obciążenie sędziów zawodowych, ponieważ w większości sporów, w których zastosowano mediację, konflikt został rozwiązany bez postępowania w sądzie.

W szczególności chciałbym również zwrócić uwagę na fakt, że sądy gospodarcze (do końca XX w., tzw. arbitrażowe) *de lege lata*, są zobowiązane do rozpatrzenia sporu w terminie 2 miesięcy od dnia wniesienia pozwu. Zazwyczaj te terminy są niedotrzymywane, ponieważ same strony w wielu przypadkach świadomie wykorzystując luki w prawie „grają na zwłokę” i przeciągają postępowanie. Konsekwencją jest opóźnianie rozstrzygnięcia sporów handlowych.

¹ *Władysław Fedorenko* – Dziekan Wydziału Kształcenia Zaocznego Osób Cywilnych Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych w Kijowie.

Tym niemniej mediacja nie jest panaceum na wszystkie bolączki wymiaru sprawiedliwości, raczej uzupełnia istniejący system sądownictwa. Ponadto mediacja jako metoda polubownego rozwiązywania sporów nie jest instytucją o ugruntowanej pozycji na Ukrainie. Dziś tylko 3% spraw gospodarczych i 6% spraw cywilnych jest rozwiązywanych przez ugody.

Czy Ukraina posiada odpowiednie ramy prawne dla skutecznego funkcjonowania mediacji?

Zacznę od tego, że umocowanie ustawowe dla mediacji ma krótką historię, nie tylko na Ukrainie, ale także na świecie. Pierwsze ustawodawstwo w zakresie prawa gospodarczego pojawiło się dopiero w 1980 r. w Anglii i Walii. Było to pierwsze takie unormowanie w Europie.

Na Ukrainie praca nad ustawą trwa od 2000 r. W tym czasie opracowano wiele ustaw oraz aktów podustawowych. W szczególności dekret prezydencki z 10.10.2006 r., Nr 361, przewiduje rozwój alternatywnych (pozasądowych) metod rozwiązywania sporów przez działania profesjonalnych mediatorów.

Ponadto został opracowany Narodowy Program „Krajowego Działania na rzecz wdrażania Konwencji ONZ o Prawach Dziecka” do 2016 r. (zatwierdzony przez Radę Ministrów 13.4.2011 r., Nr 330-p), w którym jest planowany proces kształcenia „Mediacja w Szkole” w celu nauczania dzieci polubownego rozwiązywania sporów.

Również Rada Najwyższa Ukrainy opracowała projekty ustaw o mediacji (Nr 7481 z 17.12.2010 r. i Nr 8137 z 21.2.2011 r.). Pierwszy został wycofany, a drugi usunięty z obrad w zeszłym roku. Obecnie przed komisjami parlamentarnymi trwają prace nad ustawą o mediacji (od 19.4.2012 r., Nr 10301-1).

Przełomem w dziedzinie mediacji powinno być przyjęcie nowego Kodeksu postępowania karnego, który przewiduje możliwość uzgadniania i realizacji winy.

Osobiście, jako członek Rady Konstytucyjnej, pracuję na rzecz modernizacji ukraińskiej Konstytucji. Oczywiście, zawarte w tekście Konstytucji prawo obywateli do ochrony sądowej, musi być zgodne z ich konstytucyjnym prawem do mediacji. Właściwe przepisy konstytucyjne byłyby skutecznym katalizatorem konsolidacji mediacji w różnych gałęziach prawa.

Co należy zrobić, aby upowszechnić alternatywne sposoby rozwiązywania konfliktów i sporów na Ukrainie?

Myślę, że należy nadać podstawy prawne instytucji mediacji oraz stworzyć skuteczne mechanizmy prawne do jego wdrożenia. Wprowadzić na poziomie państwa programy popularyzacji mediacji na Ukrainie, rozwijać procedurę likwidacji szkód, rozstrzygania sporów za pomocą negocjacji. Wprowadzić postępowanie pojednawcze przy ośrodkach zainteresowanych tą metodą (ośrodki mediacji, stałe sądy arbitrażowe, stowarzyszenia). Należy zagwarantować poufność oraz wprowadzić przedmiot „mediacja oraz sądownictwo polubowne” do programu kształcenia prawników na uniwersytetach.

Więcej informacji na stronie wydawcy

<http://www.ksiegarnia.beck.pl/czasopisma-adr-arbitraz-i-mediacja-kwartalnik>